

Política

Crítiques als dubtes de Mas sobre la consulta

El PSC i ICV censuren els canvis d'opinió del president, mentre que ERC celebra que s'obri a votar el 10-A

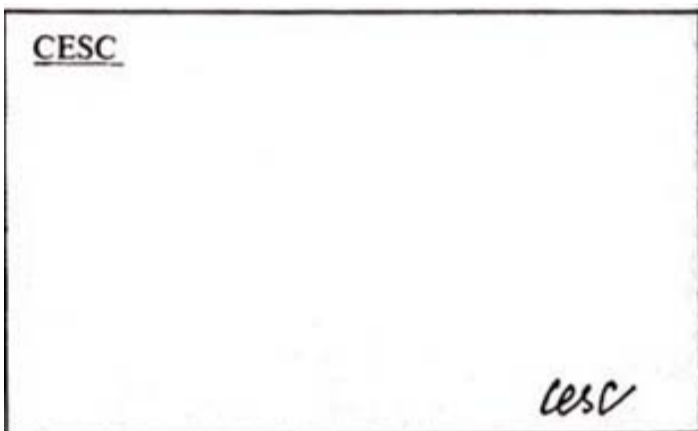
L'executiva de SI, en mans dels oficialistes

El congrés elegix Toni Strubell com a president i Uriel Bertran com a secretari general

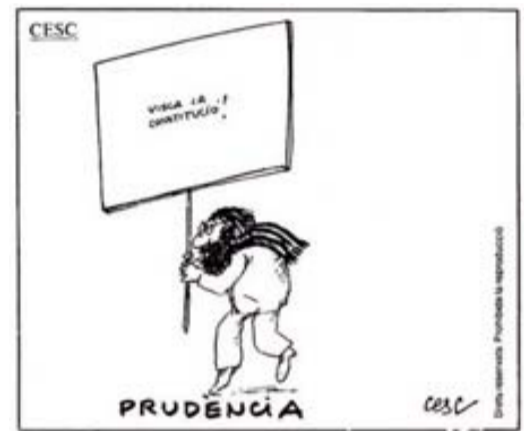
Trenta anys de l'assalt al Congrés dels diputats

Tinta contra bales

HUMOR GRÀFIC • L'humor gràfic va demostrar arran del 23-F la contundència que té el missatge irònic i caricaturesc davant de fets transcendents **NINOTAIRES** • La nit de l'intent del cop no van fer la maleta, sinó que van fer punta al llapis

Les tres primeres vinyetes de Cesc del 23-F a l'Avui. La primera, en blanc, una brillant creació conceptual

Jaume Vidal
BARCELONA

L'humor gràfic va ser una de les eines de pressió civil més importants de la transició democràtica. Revistes com *Por Favor* (1974-1978), *Muchas Gracias* (1974-1976, en els períodes en què *Por Favor* no sortia al quiosc perquè estava segrestada), *El Papi* (1973-1986), *El Jueves* i *Hermano Lobo* (1972-1976) van cobrir el període del final del franquisme fins a la consolidació de la democràcia acompanyant els ciutadans en la reivindicació dels seus anhels democràtics. El seu compromís els va fer rebre per totes bandes. Multes i segrestos de les publicacions i fins i tot un atemptat a la redacció d'*El Papi* que va provocar la mort del conserge Joan Peñalver i disset ferits. L'atemptat va ser efectuat pel grup armat d'ideologia feixista Triple A (Alianza Apostólica Anticomunista) el 20 de setembre de 1977. Ara mateix s'ha estrenat el documental *El Papi, anatomia d'un atemptat*, de David Fernández de Castro, que recull aquests fets.

El treball d'aquestes publicacions va ser tan important com el dels humo-

ristes gràfics de la premsa diària i del setmanaris d'informació general, que van esdevenir clau a l'hora de portar al límit el marge de permissibilitat de les

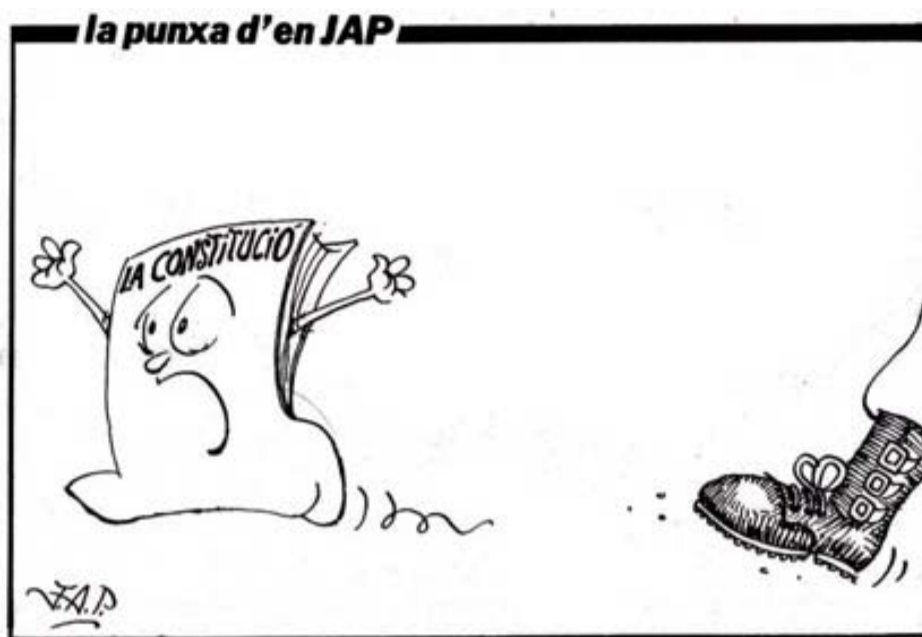
lleis. Quan es va produir l'intent de cop d'estat del 23-F del 1981, moltes d'aquestes publicacions havien desaparegut. En part, a conseqüència de

l'estrès, la pressió i l'esgotament, i també per la nova situació política de l'Estat, que començava a aclimatar-se a la normalitat democràtica. El cop frus-

trat, no obstant això, va fer trontollar aquest convenciment. L'humor gràfic continuava sent necessari i va haver de mostrar la seva cara més combati-

va després de l'assalt de Tejero al Congrés dels Diputats. En el moment de produir-se l'intent colpista continuaven al quiosc *El Papi* i *El Jueves*. Totes dues havien derivat cap la sàtira costumista, però la puntada del 23-F els va fer carregar les piles. El número 197 d'*El Jueves* va sortir al carrer amb una portada de Perich, un dels més compromesos humoristes gràfics, en què es veia un home assegut a la tassa del vàter amb la sensació de patir una forta descomposició mentre escoltava la ràdio. La frase que sent pel transistor no calma la seva ansietat: "...reina la normalidad". El titular de la portada, d'evocació beatleiana, fa pensar en el succés com un malson superat: ¡¡Qué noche la de aquel día!! El dibuixant d'*El Jueves* José Luis Martín recorda la nit. "Aleshores ens trobàvem a la redacció del grup Zeta. Primer no li vam fer gaire cas. Però ja cap a la nit ens vam començar a preocupar". Martín pensa: "Potser hauríem d'haver fet molt més en aquell número". A la tramesa del 23-F, Martín hi va col·laborar amb un acudit en què es podia veure al personatge Quique, el Progrés, que aleshores sortia en forma

Trenta anys de l'assalt al Congrés dels diputats

A dalt, acudit d'en Jap a El Punt. Portades d'El Jueves' del 23-F (esquerra) i la seva influència en el llenguatge popular

de tira diària a *El Periódico*, fent la reflexió següent: "Avui hem anat al lit republicans i ens hem aixecat monàrquics". Precisament, a *El Periódico*, Perich va fer un acudit en què es veia el mapa de la península Ibèrica transformat en transistor. La ràdio va ser la protagonista de la nit i també dels acudits. Toni Batllori, a *El Noticiero Universal*, va fer una seqüència de vinyetes en què es mostra una persona que es va po-

sant nerviosa a mesura que escolta les notícies. Nando, a *El Correo Catalán*, va dibuixar la façana d'una finca on tots els veïns tenen l'orella a la ràdio. A *El País*, Màximo va representar la gresca de la benemèrita penjant el rètol "Saloon" a l'edifici del Congrés.

Portada dibuixada
El dibuixant Alfons López formava part del col·lectiu L'Equip, que aleshores era el responsable dels acudits

gràfics per al *Diari de Barcelona (El Brusi)* en la seva etapa autogestionària. "Estava amb Joan Aliu i Rafael Vaquer al nostre estudi quan vam sentir la notícia per la ràdio. A correu vam anar a la redacció d'El Brusi". L'escenari que es van trobar era una redacció neguitejada que havia de prendre una decisió: treure el diari o no. L'assemblea va decidir tirar endavant. "Com que no hi havia material gràfic, vam decidir fer la por-

Cop i cops

"Aquell vespre a la redacció d'El Víbora' es va proposar d'anar a la plaça Reial a comprar pistoles"

Josep Maria Berenguer
EDITOR D'EL VÍBORA'

"El meu pare em va dir que tenia un ofici que feia empenyar la gent que provocava aquell enrenou"

Raquel Perich
FILLA DE JAUME PERICH

"No parava de repetir que no podia dir res. Finalment, el meu pare va dibuixar una vinyeta en blanc"

Agustí Vila
CINEASTA, FILL DE CESC

"El 23-F la mare em va confessar que no era filla única: havien afusellat dos germans seus a la guerra"

Fer
HUMORISTA GRÀFIC

"Com que no teníem fotografies dels fets vaig començar a fer un dibuix per la portada del 'Brusi'"

Alfons López
HUMORISTA GRÀFIC

"Crec que a 'El Jueves' podríem haver fet una mica més en el número que vam treure sobre el 23-F"

José Luis Martín
HUMORISTA GRÀFIC

"L'editor ens va dir que calia fer alguna cosa i que la gent estava al·lucinant i feia cap a Perpinyà"

Juanito Mediavilla
DIBUIXANT D'EL VÍBORA'

"Vam rebre una trucada simulant que era de l'extrema dreta. Va ser la broma de mal gust d'un amic"

Miguel Gallardo
DIBUIXANT D'EL VÍBORA'

"Vaig estar penjat al telèfon tota la nit amb Jaime Perich"

Juste de Nin
EMPRESARI TÈXTIL, DIBUIXANT

"Estava tranquil, el 'Noti' era prou de dretes com per pensar que em podria passar alguna cosa"

Toni Batllori
HUMORISTA GRÀFIC

La família? Bé, gràcies

Les famílies dels autors també van patir. Raquel Perich, filla de Jaime Perich, recorda aquell vespre. "El meu pare estava escoltant la ràdio i jo vaig entrar a l'habitació en el moment que sonaven els trets". Als 12 anys, la Raquel va trobar-se amb el rostre desencaixat del pare. "Hauríem de marxar, tinc una feina que fa enfadar la gent que està muntant aquest enrenou". La va tranquil·lit-

zar, però, dient-li que com vivien a Premià de Dalt estaven més a prop de la frontera.

El cineasta Agustí Vila, fill de Cesc, tenia 17 anys. El 23-F es trobava a l'estudi del director de cinema Antoni Ribas fent còpies a màquina del guió de *Victòria*. "Va trucar el meu pare per avisar-lo. Van parlar i Ribas va decidir tancar l'estudi i anar-se'n cap a casa". Vila i la seva família van passar la nit amb l'orella a la ràdio. "Jo ara no puc dir res", repetia el seu pare.

Tant és així que el primer acudit que va publicar a l'Avui era una vinyeta en blanc. A cal Fer la reacció també va ser intensa. La seva mare va confessar que no era filla única. Per la Guerra Civil li havien afusellat dos germans molt joves. Mai no ho havia explicat als seus fills. La por del present li va fer exorcitzar la por del passat. ■

tada amb una il·lustració, però finalment van arribar imatges fotogràfiques. Vaig dibuixar els guàrdies civils tocats amb tricorni, tot i que en realitat només Tejero el va portar". López havia estat l'impulsor de la revista *Butifarra*, que en la transició també va tenir un paper important de crítica política des de l'humor gràfic. "A diferència de publicacions com *El Jueves* o *El Popus*, nosaltres érem molt més antisistema, la publicació tenia un caràcter militant i amb vocació didàctica".

A *La Vanguardia*, el 24 de febrer no hi va haver acudit al·lusiú al 23-F. Només l'habitual col·laboració de Muntañola. El dia 25, la resposta gràfica del cop va venir de la mà d'Oli en la seva secció *Sonríu luego existo*: una parella asseguda en un sofà comenta les imatges (que no es veuen al dibuix) de l'emissió: "¡Qué fatalidad! Una vez que hay un candidato a presidente que se levante, me lo hacen sentir", en al·lusió a la frase de Tejero pronunciada a l'hemicicle: "¡Se sienten, coño! Subtilitat però, alhora, una certa prudència a l'hora d'afilar els ganivets.

El dibuixant Fer, autor de l'acudit gràfic diari de

l'Avui, treballava aleshores com a professor d'instutut a Mollet i col·laborava amb *El Jueves*. Recorda la frase de la seva germana: "Hi ha hagut un cop d'estat. Els dibuixants ho teniu ben clar". Després d'aquella nit sempre porta una ràdio portàtil a sobre.

A l'Avui, l'humorista encarregat de plasmar amb ironia i imatges la realitat era aleshores Cesc. L'endemà de la in-

Des de l'intent del cop, Fer sempre viu envoltat de ràdios portàtils

tentona, el 24 de febrer del 1981, va publicar la més magistral resposta conceptual a tot allò que representava aquella acció militar: una vinyeta en blanc. El seu fill, el director de cinema Agustí Vila, recorda que ja havia utilitzat el silenci com la resposta més cridanera a l'opressió. "Encara en el franquisme el meu pare havia utilitzat un globus sense text per expressar la censura".

A El Punt, Jap va fer una metàfora rotunda en la seva vinyeta del 23-F: puntada de peu a l'ordre constitucional. ■